

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1905

Ny följd * VIII årg.

Häft. 17

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

EBBA LINDENCRONA: Mme de la Mothe Guyon. En karaktärsstudie från 1600-talet. III. (Slut.)

CÉCILE GOHL: Nutida schweiziska författare. I.

MARIA DURLING: De gamla. Poem.

Kvinliga andelsföreningen »Svenska hem».

Litteratur: S—D: Den heliga Birgitta af *Lydia Wahlström*.

Föreningsmeddelanden.

Från skilda håll: I Samskolefrågan. — Från Danmarks kvinnorörelse. —

Höra norska kvinnor till norska folket?

Kycklingens Skolan

Halskattarr,

hosta, håll och stung i bröstet kunna vid bristande vård och olämplig behandling lätt övergå till att blifva svåra och omöjliga att bota. Snar och skyndsamt behandling är därvid af stor vikt. I den bruksanvisning, som åtföljer hvarje flaska af fil. doktor P. Håkanssons SALUBRIN, lämnas redogörelse för huru densamma lämpligen användes i dylika fall till värmande omslag, inandning m. m. Tydliggen bör man dock icke urakulära att snarast anlitade läkare för erhållande af fullständig ledning angående behandlingen.

sons SALUBRIN, lämnas redogörelse för huru densamma lämpligen användes i dylika fall till värmande omslag, inandning m. m. Tydliggen bör man dock icke urakulära att snarast anlitade läkare för erhållande af fullständig ledning angående behandlingen.

Bikupan,

21 Klarabergsgatan 21.

Svenska fruntimmersarbeten: Hemvädda Gardiner, Nationaldräkter, Broderier, stickade och virkade arbeten, glöddritade artiklar, träsniderier, Dockor, Lampskärmar, Barnkläder, Förkläden, Mössor, Askar med modeller för »baby»-utstyrselar, Lappskor m. m.

Beställningar mottagas på Linneustyrselar och alla slags fruntimmersarbeten. Märkning med broderi och bläck utföres.

Broderade remsor.

Knypplade och virkade Spetsar finnas på lager.

Rekvitioner från landsorten expedieras skyndsamt och omsorgsfullt. Allm. Tel. 51 65.

Fröken Nanny Hårds af Segerstad

SJUKHEM,

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46-48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter, nervsjuka och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt. Rikstel. 88 44. Allm. tel. 99 44.

Filip
Holmqvists
Handelsinstitut

GÖTEBORG. 21:sta arbets-
årets vårtermins begynner den
16 Jan. Års- och terminskurser.

12-14 lärare; för språk äfven utläningar. Nya utvidgade lokaler i egen byggnad. Institutet tillhandagår köpmän gratis vid behof af kontorister. Holmqvists skrifmetod är landets mest spridda och af staten antagen som normalmetod. Begär program.

Filip Holmqvist

Öfverlärare vid Tekniska skolan i Stockholm,
lärare vid Chalmerska institutet, ledamot af Sv. Revisorsamfundet.

S. T. A. 019241.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå, 25 Tunnelgatan. — Allm. Tel. 82 11. Riks. Tel. 68 98.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning
(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttningsmedel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en af dem tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Whitlockska Stipendiet.

Ansökan till detta stipendium, som utgår med 160 kr., skall åtföljas af intyg om aflagd studentexamen eller avslutad treårig kurs i Högre Lärarinneseminarium eller ock motsvarande kunskapsmått, hvarjämte bör uppgifvas beskaffenheten af de tillämnade studierna. Stipendiet, som är afsedt för varande eller blifvande lärarinnor, kan af samma person innehafvas 3 à 5 år; dock skall för fortsatt åtnjutande däraf förnyad ansökan hvarje år inlämnas.

Stipendiet sökes hos Fredrika-Bremer-Förbundets Styrelse inom november månads utgång, och vidare upplysningar lämnas å Förbundets Byrå, 54 Drottninggatan.

Stockholm i November 1905.

*****
Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar m. m.** Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

OBS! Ändrad adress: **REGERINGSGATAN 5.**

*****
Nya Hushållsskolan.

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: **Fröken H. Cronius.**

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Finska Linnemagasinet, Birger Jarlsg. 18,

rekommenderar sitt lager af **Hellinnevaror**, såsom **Duktyger** i en mångfald vackra mönster, fullt jämgoda med utländska, men betydligt billigare. **Lakans- & Örgottslärfter, Kniep- & Applikationslärfter. Linnestramalj, Handdukar, Badlakan, Badkappor** samt de mycket omtyckta **Kejsarmattorna m. m.**

OBS! **Tammerfors Linnefabriks** välkända och hållbara fabrikat.

SCHWEIZERBRODERIER.

Hvita broderade Rensor, Väfnader, Spetsar m. m. Absolut största urval, billigaste priser. Rikt profsortiment till landsorten. **Broderiaffären, 24 Kommandörsgatan 1 tr.** (hörnet af Sibyllegatan).

JULKÄRFVEN 1905

ILLUSTRERAD JULTIDNING FÖR BARN

Tionde årgången är nu färdigtryckt och under utsändning. Den innehåller:

Titelplansch, akvarell af *Jenny Nyström-Stoopenaal.*

Jesusbarnet. Julbetraktelser af Pastor *B. Wadström.*

Våra julscder och huru de hafva uppkommit. För Julkärfven af *A-i-e*, med 8 illustrationer af *Emil Åberg.*

Barnet i krubban. Biblisk tafla af *Jenny Nyström-Stoopenaal*, med poem af *K. K-n.*

Söndagsskolfesten. Akvarell med poem af *Märta.*

Stora syster kan hjälpa. Akvarell af *Jenny Nyström-Stoopenaal* med poem af *Märta.*

Prins *Gustaf Adolf* och prinsessan *Margareta*, porträtt i omramning jämte slottet *SOFIERO* och text af *M. L.*

Hvad *Bengt* drömde julnatten. Berättelse af *M. F.* med teckning af *H. R.*

En *Kristuslegend* af *Ester Edqvist.*

Från bygderna och tjällen. Allmogebilder af *Anne Ch. Sjöberg.*

Från *Chindwara* barnhem. Fyra intressanta bilder med text af *Vivi Rinman.*

Julbild i färger med Julkärtvevisa af *K. K-n.*

Julkärfvens pris är 15 öre pr ex., men vid rekvisition af minst 10 ex. lämnas tidningen för ett nedsatt pris af **12 öre** samt hvar **11:e ex. gratis.** Tages 100 ex. och däröfver på en hand, nedsättes priset till **10 öre** pr ex., men då lämnas inga friexemplar. Då mindre antal än 10 ex. rekvireras, bör alltid afgiften, 15 öre pr ex., åtfölja beställningen.

Våra vänner ombedjas vördsamt verka för Julkärfvens spridning. Hela nettovinsten tillfaller Inre och Ytre missionen.

Rekvirera snart, helst före den 20 November från

Ev. Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition, Stockholm 3.

M:me de la Mothe Guyon.

En karaktärsstudie från 1600-talet.

III.

Utan tvifvel kände m:me Guyon, att hon visst icke var den katolska kyrkans lydiga dotter, men det oaktadt kunde hon aldrig bestämma sig för att öppet träda ut ur den katolska församlingen och ansluta sig till någon sekterisk menighet. Hon ville benämnas katolik, ända till dess att kyrkan själf stötte bort henne, och hon förlorade aldrig hoppet om att en stor och välgörande reformation skulle uppstå inom den starka katolska kyrkobyggnaden och förbättra men ej bryta sönder hvad sekler byggt upp. — Vid denna tid såg det emellertid föga lofvande ut med den franska kyrkans reformation, ty Frankrikes mäktige och maktlystne monark, Ludvig XIV, sökte på allt sätt hämma både religiösa och politiska frihetsrörelser. Hot om fängelsestraff och misshandel afskräckte likväl icke alltid den tidens viljestarka personligheter. I förnäma salonger liksom i borgarhem och bondekojoj grubblade man öfver trons och nådens hemligheter, förbjudna andaktsböcker lästes med begärlighet, och de religiösa problemen diskuterades bland hög och låg. Man fann dem så viktiga, att många begäfvade män använde sin skriftställartalang och sin vältalighet uteslutande till att anfälla eller försvara den härskande kyrkan. De konservativa elementen skydde inga medel till att undertrycka de sekteriska rörelserna; reformationsvännerna offrade hellre frihet, förmögenhet och anseende, än de ville förrätta ceremonier, som blifvit dem motbjudande. Det skrefs många och långa böcker om det rätta förhållandet mellan Gud och människor, och det förekom våldsamma stridigheter mellan de olika meningarnas förkämpar; upplopp på gatorna, dispyter mellan de lärda, pamflettskrifveri, påfliga och biskopliga bannbref, väl planlagda härnadståg mot sekterister och rebeller. Häktningsorder skickades till i medborgerligt afseende oförvitliga personer; husundersökningar företogs, egendom konfiskerades. Var den sublim eller

dåraktig denna strid om andliga värden? Var det förnuftigt att uppoffra materiellt välstånd och intellektuell utveckling för frågor, som gälla tron allena? Under vetenskapens och ångans tidevarf kallas sådant antagligen för dårskap, men under sekler då den religiösa hänförelsen var en af mänsklighetens mäktigaste drifkrafter, var det helt enkelt för många en bjudande nödvändighet att handla så.

*   *   *

När m:me Guyon under några år flackat omkring i landsorten, beslöt hon att liksom sin vän la Combe begifva sig till Paris. Hon hade lärt känna sin samtids djupa religiösa behof, men också den tidsströmning, som syntes henne förhatlig och syndfull. Hon hade hört talas om eleganta fester, om skådespel där lössläppta lidelser förhärligades i klangfulla strofer; om sedefördärf, njutningslystnad och skepticism. Hon hoppades att Kristi sanna vänner skulle kunna motarbeta det frambrytande fördärfvet, men om de på allvar ville försvara de religiösa intressena, måste de förlägga sin verksamhet till Paris, detta centrum för hela samtidens kulturlif.

Viss om att fullgöra en helig plikt, men också viss om att möta ihärdigt motstånd och bitter förföljelse, reste hon i juli 1686 åter till Paris, där hon ganska snart gjorde sitt inflytande gällande till och med i högförnäma kretsar. Vid andaktsstunder, anordnade i de enskilda hemmen, förkunnade m:me Guyon det samma, som la Combe predikade i Paris kyrkor: sann helgelse vinnes ej genom yttre ceremonier och gudstjänstöfningar, utan genom uppriktig bättring och tro.

Tusentals människor emottogo denna förkunnelse med jublande glädje och hälsade den såsom ett proklamerande af tankefrihetens princip. De världsliga och kyrkliga myndigheterna varnade i »den nya spiritualismen» (såsom rörelsen benämndes) en stor fara för de bestående förhållandena, och det beslöts på högsta ort att i Paris undertrycka spiritualismen så snabbt som möjligt. La Combe hlef helt plötsligt häktad och inspärrad i Bastiljen; under 27 år eller så länge han lefde måste han försmäktas i fångenskap, beröfvad alla möjligheter att fullfölja det lifsvärf han älskade så högt. M:me Guyon rönt i viss mån ett blidare öde. Äfven hon blef såsom misshaglig person under åtta

månader inspärrad i ett kloster strax utanför Paris, men frigafs sedermera genom inflytelserika vänners bemedling. Icke ens fångenskapen kunde nedbryta hennes själskrafter, och i den klosterliga ensamheten författade hon en utförlig självbiografi.

Under de år som följde sattes m:me Guyons spänstiga sinne på hårda prof; hennes skrifter och hennes tal utsattes upprepade gånger för granskning af kyrkliga dignitärer; det gällde nämligen att afgöra huruvida m:me Guyon var en kättare eller ej. Hennes skrifter såsom kommentarier till bibeln, »Andliga strömmar», en afhandling om bönens väsen med flere hade funnit talrika läsare och beundrare äfven bland de teologiskt bildade, men hätska fiender inom det ortodoxa lägret, där man beskyldde m:me Guyon för att tillhöra kvietisternas förhatliga sekt. För m:me Guyon var det en oerhördt viktig fråga om hon skulle kunna tillbakavisa beskyllningen för kätteri eller ej. Kunde hon med fog kallas kättare, måste kanske Bastiljen med sin hemska överksamhet och ensamhet blifva hennes framtida boning; var det henne däremot möjligt bevisa att de åsikter hon framförde ägde stöd i uttalanden af män och kvinnor, hvilka den katolska kyrkan erkände såsom sanna kristna, då var hennes frihet räddad, hennes anhöriga och vänner och hon själf besparade många svårigheter, och hon var dessutom fri från den plågsamma misstanken att vilja bryta sönder den katolska kyrkans enhetliga tankebyggnad.

M:me Guyon hade ett lifligt öfvertygande framställningssätt, men hennes stil utmärktes aldrig för logisk skärpa eller klarhet och mången gång var det ganska svårt för hennes nitiske granskare att få kännedom om hvilket trossystem hon egentligen hyllade. Säkert var dock att ju mera förföljelse hon måste lida, ju flere jordiska tillgifvenhetsband sletos sönder och stöd rycktes bort, desto mera afveko hennes åsikter från de allmänt gängse, och i stort sedt var det väl på fullgoda skäl hon benämndes kvietist. Detta egendomliga system hade skapats af spanjoren Miguel de Molinos, äfven han af sina anhängare vördad som helgon, af det ortodoxa partiet förföljd såsom kättare. Man har sammanfattat systemets viktigaste läropunkter på följande sätt. Enligt kvietismen (af lat. »quies» = ro, hvila) består ett sant religiöst lif i själens fullkomligt passiva hvila i Gud, där själen uppgifver allt eget tänkande, viljande och verkande och sålunda frigöres från viljans och önskningarnas oro för att blifva rätt mottaglig för gudomlig inverkan. De, som hafva höjt sig till denna

ståndpunkt, befinna sig ständigt i en stämning af helig likgiltighet, där allt vare sig inre eller yttre tillstånd är likgiltigt för själen, emedan hon genomträngd af den oegennyttiga kärleken till Gud — kärlek till Gud för hans egen skull utan allt afseende på belöning eller straff — har helt hängifvit sig åt honom och söker i allt endast Guds ära, äfven om det skulle lända till hans ära att anvisa henne ett rum i helvetet. I detta tillstånd af helig likgiltighet och hvila i Gud andas bönen utan ord och i denna bön försvinner det individuella jaget, d. v. s. medvetandet och viljan, ty den bedjande har slumrat bort från sig själf och världen och insomnat i Gud.

I sina skrifter talar m:me Guyon mycket om den stora skillnaden mellan det naturliga och det andliga lifvet och hon framhåller att för egen del anser hon sig alltmer och mer frigjord från jordiska begärelser, och hennes handlingar, hennes skrifter kommo till på gudomlig befallning.

Underliga själfbedrägeri! Denna själfständiga, viljekraftiga kvinna med det starka verksamhetsbegäret och den brinnande hagen att lindra mänskligt elände, hon trodde sig ha uppgifvit sin personlighet och ernått passivitetens tillstånd!

M:me Guyons verksamhet diskuterades flitigt i Frankrikes bildade kretsar, och det var en offentlig hemlighet, att Ludvig XIV var hennes personliga fiende. Ej underligt då, att hennes många välvilliga och inflytelserika vänner ej kunde hindra, att hon flere gånger inspärrades i fängelse på olika håll, trots det att de lärda och fromma prelaterna hade mycket svårt att komma till klarhet om huruvida hon förtjänade kättaredomen eller ej. Bossuet, den myndige biskopen i Meaux, var hennes ifriga motståndare; Fénelon, den för sin fromhet och sin lysande begåfning ryktbare erkebiskopen af Cambrai, hennes nitiska försvarare. Många andra framstående män togo parti för och mot i denna underliga strid, som räckte under årtal utan att något egentligt resultat blef uppnådt.

Under fyra års tid satt m:me Guyon inspärrad i ett af Bastiljens tornrum, där det om vintrarna var bitande kallt och fuktigt, om somrarna glödande hett; man tror, att hon måste tillbringa de långa dagarna och nätterna i fullständig ensamhet, men hon har aldrig kunnat lämna några meddelanden om hvad hon där genomgått, ty hvarje fänge som trädde innanför Bastiljens murar var tvungen att aflägga den grymma eden att iakttaga

orubblig tystnad angående allt hvad han skulle komma att höra och se. Hur mycket elände skulle ej ha blifvit kungjort för hela den civiliserade världen om Bastiljens fångar fått tala när frihetens timma väl slagit för dem! T. ex. under 1686 hade ej mindre än 147 personer blifvit sända till Bastiljen, nästan alla voro hugenottska protestanter och kunde ej anklagas för något annat brott än det att ej vilja tillhöra katolska kyrkan.

1702 blef m:me Guyon ändtligen frigifven från Bastiljen och under någon tid tilläts hon att besöka släktingar och vänner i Paris, men förvisades sedan för lifstiden till staden Blois; belägen 150 kilometer söder om Paris. Vid sin frigifning var hon 54 år gammal, men vistelsen i Bastiljen hade alldeles brutit hennes redan förut svaga kropps-konstitution och hon orkade ej ägna sig åt någon mera omfattande verksamhet. Genom enskilda samtal och brevväxling försökte hon dock att i mera inskränkt mening göra propaganda för sina åsikter. Hon mottog också besök från när och fjärran af personer som ville tala med henne i religiösa ämnen.

Under den långa tid m:me Guyon måste föra sjuklingens kontemplativa lif, hade hon rikt tillfälle att begrunda hvad hon upplefvat och lidit. Ångrade hon kanske att hon slitit så många tillgifvenhetsband och offrat så mycket för sin religiösa öfvertygelse? Hur mycken ångest, hur mycken smälek hade ej släktingar och vänner utstått för hennes skull, och hennes barn, hade de ej långa tider alldeles saknat en moders vård? Sönernas världsliga framgång hade ofta hämmats, emedan de varit kätterskans barn; dottern hade med modern under årtal irrat omkring från ställe till ställe och sedan alldeles lämnats i främmande händer, till dess hon vid endast 14 års ålder »kom i hamn» genom sitt giftermål med en grefve de Vaux.

Åren gingo. Många af dem, som varit m:me Guyons trogna vänner eller hätska motståndare, såsom la Combe, Fénélon, Bossuet, Ludvig XIV, hade slutat sina jordiska dagar. Tiden fick nya ideal och nya tvistefrågor. I Frankrike spred sig skepticismen och njutningslystnaden samtidigt med den estetiska förfiningen. Måste ej m:me Guyon snart betrakta sig själf nästan som en gengångare från en svunnen tid? Hade hon kanske lefvat och lidit endast för dåraktiga drömmar?

Hennes biografier upplysa emellertid om att hon till det sista var ståndaktig i sin tro och tacksam för det kall, som blif-

vit henne anförtrödt. Hon bestämde att efter hennes död kunde allmänheten få taga del af den utförliga själfbiografi, som skulle blifva Jeanne Guyons testamente till det kristna Frankrike. — Ganska kort före sin död skrifver hon i ett bref till sin bror: »Se framåt och uppåt till de himmelska boningarna, var stark i tron, kämpa modigt Herrens kamp.» — Detta motto hade varit hennes, hon var viss om att det skulle blifva många andras, och glädjande sig i hoppet därom, afled hon stilla och fridfullt i Blois 1717, 69 år gammal.

Ebba Lindencrona.

— * —

Nutida schweiziska författare.*

I.

Då *Josef Joachim* lades i grafven 1 augusti 1904 i byn Kestenholz mellan Jurabergen och Aar-älven förklarades det, att Schweiz mistat sin främste nutida folkskriftställare.

En ovanlig rikedom på litterära alster, idel prosadikter ur allmogelivet och småborgerliga kretsar, vittnar om Joachims egendomliga begåfning. Förutom större byhistorier i nästan lika många band, ha oräkneliga småberättelser, skisser och humoresker under det sista fjärdedels seklet tryckts i vår periodiska press öfver det välbekanta namnet Josef Joachim.

Han läses af unga och gamla, så långt det tyska språkområdet når. Såsom *Fritz Reuter* skildrat lifvet på de nordtyska slättmarkerna och begagnat sig af landsmålet platt-tyskan, så tecknar Joachim kantonen Solothurns natur och befolkning på schweiziskt byggdemål. Under de senare åren begränsade han visserligen dialektspråket till dialogen och enstaka utrop och höll sig i beskrifningen till skrifttyskan för att i större skala tillmötesgå en främmande läsekrets.

För ytliga läsare bjuda Joachims skrifter på kinematografbilder, förvillande naturtrogna till formen, färgen och rörelserna. Kvick och rolig är texten, det är lif och fart i handlingen och

*) Här hänvisas till föregående artiklar med enahanda rubrik, däri den med svenska språket förtrogna förf. skildrat några moderna litterära företeelser i sitt hemland, det tyska Schweiz.

karaktärerna. Han moraliserar aldrig som hans store företrädare *Jeremias Gotthelf*. Denne var ju präst och föll af gammal ämbetsvana emellanåt in i predikostilen. Joachim däremot förevisar helt objektivt sina dråpliga bönder, bondhustrur och jäntor sådana de finnas till, röra sig och hafva sin varelse; ty han var och förblef bonde, lefde, klädde sig och såg ut som en bonde.

Hans böcker framlocka ömsom löjen, ömsom tårar — mäst dock de förstnämnda, ty Joachim med de pigga ögonen och det knipsluga leendet var som författare af ett tindrande gladt lynne.

Det fina i kråksången, det som endast fåtalet läsare förstår sig på, ligger i de karaktärer som förete slitningarna mellan ett rikt, finkänsligt själslif och en kärf omgifning under motiga förhållanden; själens växt i det fördolda, genombrytande omständigheternas hårda skal, nappatagen med ödet tills det blir omslag och solen bryter fram ur molnväggen, se där de typer som ligga kanske mäst för Joachim; ty han hade ju genomgått alla dessa skiftningar af egen erfarenhet.

Hans lefnads saga lönar mödan att förtälja så egendomlig är den. Ett gammalt svenskt tänkespråk gifver nyckeln till författarens både skaplynne och verk:

»Lyssna till den granens susning
vid hvars rot ditt bo är fästadt.»

Jurabergen, hans hemtrakt, som begränsade hans horisont i norr, äro klädda med barrskog, och dess granars susning har han förstått att tolka som få.

Han var yngste pojken i en välbärgad gård. Enligt gammal schweizisk sed öfvertar den yngste gården vid faderns bortgång och utbetalar åt syskonen deras andel, Joachim hade tio syskon, hvarför han blef en djupt skuldsatt hemmansägare, som måste slita och släpa i ur och skur år efter år. Hans kunskapsförråd hade inhämtats i folkskolan, och han ägde tyskan och franskan, som det dubbla modersmålet.

Gården behöfde en matmor. Josef eller »Sepp» friade till och gifte sig vid unga år med den katolske byprästens syster. Den patriarkaliska välsignelsen, bestående i en talrik afkomma, föll i rikaste mått på Joachims lott, enär nitton barn med tiden gjorde sitt inträde under hans tak.

Vår Sepp hade allt svårare att reda sig. För många telningar att föda, för många skulder att afbetala, för mycken otur med

landtbruket. Hans enda glädje var läsning, och däraf framkallades reslusten. Trassel och motgång gjorde honom slutligen så modfärdig, att han afvältrade bördan och reste från alltsammans. Efter tre års missräkningar i Amerika, återvände han hem med den fasta föresatsen att åter påtaga oket och sträfva som tillförene.

Detta gjorde Josef Joachim med den bästa vilja, om också med klen framgång. Han tycktes ohjälpligen slagen till en slant. Till råga på olyckan brann fädernegården ned och den stora familjen blef husvill.

Sepp var redan öfver 40 år gammal, då en ljusning inträdde, en ny inkomstkälla öppnades, ett nytt intresse hägrade för honom. Om någon hade sagt honom, att han på gamla dagar skulle blifva en romanskriivare, skulle det förefallit honom lika befängdt som om man spått att han här i lifvet skulle gräfva diken på månen.

Skönlitteraturen, denna väfnad af lögner, står i ringa anseende hos schweiziska bönder, och den som sysslar därmed, är i deras ögon en dagdrifvare. Af en ren slump upptäcktes emellertid Joachims anlag för författarskapet. Det gick till på följande vis. En tidningsförläggare från en Jura-by var en dag ute på vandring för att leta efter prenumeranter och få tag i en korrespondent. Han såg en tarflig bonde, sysslade vid en gödselhög, gaf sig i tal med honom, fann att han hade hufvud på skaft och föreslog honom på måfå att insända ett bidrag till veckotidningen, något om skördeförhållanden och lokalpolitiken.

Joachim grep för ro skull sig an med saken och se! tankarna välde fram, så pennan hade svårt att följa med deras raska flöde. Han kände sig som en annan människa medan han skref; familjesorgerna voro undanträngda, skuldernas börda aflyftad, han var ung, glad och lycklig.

Hans korrespondenser uppmärksammades, han var så slagfärdig och originell i sin världsåskådning. Tidningen fick strykande åtgång, Joachim blef dess redaktör i smyg, ty han försummade icke gårdsarbetet. Han skref på sena kvällen, på rägn- och sön-dagar. Följetongen, som dessförinnan aftryckt sensationella romaner ur stadslifvet, hvilka gingo öfver böndernas horisont, kom nu med berättelser ur hembygden på alemanskt tungomål, språket träffande och folkets upp i dagen! Det föll i smaken, det var hållbart litterärt vadmål.

Eget nog anade man icke på flera år i själfva byggden, att

deras Sepp, olycksfågeln, hade skrivit de där dråpliga krönikorna i tidningen och böckerna, som till och med lärda herrar rosade som en trogen spegelbild af allmogelivet. Det måtte vara en skrifflärd, antagligen den katolska prästen, som gömde sig bakom sin simple svåggers namn!

I trots af den valkiga handen skref Joachim en prydlig stil. Han författade med förundransvärd lätthet, nästan som om han skrivit efter diktamen. Mönstret till fantasiväfnaden satte han upp i sitt hufvud, under det han förde plojen eller sågen. Personerna tecknade han ur minnet eller ritade af bland allmogen i socknen, där han kände allas öden och deras förvecklingar. Det var lika lätt för honom att få förebilder till arbetet som att med håfven taga upp laxöringar ur en full fisksump.

Läsare ur bildade kretsar ta kanske anstöt af Joachims tidtals ohysade språk i dialogen, men han är realist. Hans fantasimänniskor yttra sig som bondfolket i hemtrakten, hugget som stucket i repliken, med grofva pikar och bilder ur djur- och bondlivet. De kivas om brödbiten och slåss om jäntorna. De äro varmblodiga människor och naturbarn. Lidelserna hållas i tygel snarare af förhållandena än af individens vilja.

Med den tilltagande ryktbarheten tillråddes Joachim att flytta till staden och ägna hela sin tid åt pennan. Men han satt kvar på gården, väl vetande att gamla träd vantrifvas, då de flyttas, och att författarskapet är ett vanskligt levvebröd. För flärd var han otillgänglig, för smicker likaledes; i sällskap med någon vän kunde han däremot vara ofantligt treflig och meddelsam. Stadslivet såg han endast, då han for till torgs med en grymtande gris och kanske i samma vefva lade en ny på beställning skrifven berättelse på posten.

Under sommaren 1904 fyllde han 70 år och bjöds vid det tillfället af ett par litterära sällskap på fest uppe i Jura. Blyghet och därtill klen hälsa gjorde, att åldringen drog sig för hyllningsgården. Han skickade återbud och skyllde på doktorn, som förbjudit honom all sinnesrörelse. Han hjälpte i stället med höbärgningen hemma på gården, bröt ett ben och reste sig icke mera från sjuklägret. Då lian och pännan fallit ur den domnade handen uttalades loforden, som han icke brytt sig om att åhöra, vid den märklige bondens graf.

En äkta skald med högstämd lyra är schweizaren *Carl Spitteler*, om hvilkens ungdom och andliga utveckling mycket kommit till allmänhetens kännedom med anledning af hans 60:e födelsedag i år. Hans senaste arbete, ett epos i dityramber, hvars tredje del håller på att utgifvas, har i tyska litterära tidskrifter och estetiska kretsar gifvit uppslag till ifriga diskussioner. Det hellényrkan akademiska anhanget höjer »*Olympische Frühlingstage*» till skyarne som ett glödande kväde af den skönhetsstrålande grekiska gudasagan — och därtill en sinnebild, som tolkar värklighetslifvets mörka gåtor, det grymma ödets inblandning. En annan riktning däremot undrar, att skalden brytt sig om att slösa sin rika begåfning på ett så uttröskadt ämne, under det en sago-lik, häpnadsväckande utveckling pågår på det vetenskapliga området. Hvarför skall ej skalden blicka framåt som siare och leta efter skönhet, sanning och godhet i nutidslifvet, i stället för att ideligen koka soppa på mytologiska spikar?

Carl Spitteler har lifvet igenom varit en sannskyldig hellén och dyrkat Apollo och sånggudinnorna. Som deras älskling hade de begåfvat honom i inre och yttre bemärkelse. Sina rika anlag för målning, musik och litteratur odlade han obehindradt i jämbredd med hvarandra för att utröna hvilkendera lämpade sig bäst för hans personlighet och utlofvade det sannaste uttrycket för hans tanke- och känslövrld.

Konsten, som omedelbart fångslar genom ögat och örat, drog ynglingens håg och hjärtesträngar starkare än litteraturen. Men med sorg och saknad öfvergaf han målningen och musiken ändå längre fram, så snart han kommit underfund med, att *ordet* mäktade förläna färg och välljud kanske i ännu högre grad, att skaldekonsten kräfde all hans tid och hela hans sträfvan.

Det gjorde han med allvar i uppsätet. Han gick så långt i själfkritik, att han såg ned på sina tidigare litterära arbeten som odugliga lärospån. Han hade hunnit mogen mannaålder, då han ändtligen tyckte ett par ballader bland sina verser kunde få utkomma i tryck. Men så voro de också mästerverk.

Samma drag, en själens blyghet, en underlig obenägenhet att blotta sitt väsen för offentligheten, återfinns redan hos våra mästerdiktare, *Gottfried Keller* och *C. F. Meyer*, hvilka hunnit öfver lifvets middagshöjd innan de på allvar vågade framträda som skalder. Saken är den att schweizaren skäms så smått för diktarnamnet, så länge befolkningen därmed förknippar begreppet

om borgerlig oduglighet. C. Spitteler erkänner själf, att den schweiziska diktartypen är ytterst angelägen att i sitt uppträdande vara som folk är mäst, och att det upptages af honom som en stor komplimang, då någon tycker att han icke alls ser ut som en skald.

icke håller tål en schweizisk diktare att rosas midt i ansiktet. Han skulle näppeligen akta för rof att bli ovettig till gengäld. För *tryckt* beröm däremot är han ganska känslig, så vida det kommer från kännarehåll.

»Så länge han ej är säker på sin sak», säger Spitteler, »kryper den schweiziska skriftställaren i ensamhetens bortersta hörn och faller fjädrarna som en sjuk kyckling, tills han kommit på det klara med ämne och stil, och vågar sig först fram då han är alldeles viss att kunna bjuda på något, som icke länder honom till vanära. Prässklubbar finnas nog i Schweiz, men inga författareklubbar. Man fasar vid blotta tanken på en diktarförening. I andanom hålla de emellertid ihop och skatta hvarandras högaktning som något förmer än allmänhetens beröm. Om en schweizisk skald med redan aktadt namn förnärmis, då titta alla de andra ensamma taxarna fram ur sina hålor, skummande af vrede». Så säger Spitteler med rätta om vår diktartyp.

Både i prosa och bunden form uppvisar hans stil ursprunglighet, den högt drifna konsten att uttrycka originella tankar i originella former, de yppigaste fantasibilder i ord som påminna om tropernas växtvärld. Där är kraft och smidighet i förening, en smidighet i vändningen som ibland stöter på språklig akrobatik. Men nutidens lyrik på flera språk lutar ju åt det hållet, tyvärr ofta på klarhetens bekostnad.

Till sist en uppfriskande episod, belysande idealisten Spittelers skaplymne och hans oberördhet af den vinningslystnad, som turister bruka omnämna som ett svårt lyte i vår folkkaraktär.

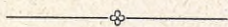
Spittelers epos *Olympischer Frühling* tillerkändes 1904 *Bauernfeld*-priset i Österrike. Skalden skref från Luzern och tackade yördsamt för utmärkelsen, men afböjde tillika priset af det skäl, att, »han icke var i behof af penningar», och bad att få sända de tusen kronorna till en författare, som behöfde dem. För egen del bjöd det honom emot att mottaga dem på en kamrats bekostnad. I fall herrar prisdomare voro tvehågsna, föreslog Spitteler en nordtysk skalds namn.

Prisdomarne höllo extra sammanträde, men kuratoriets stad-

gar saknade bestämmelser för föreliggande säregna fall. Således sändes de tusen kronorna för andra gången till Spittelers adress med hemställan att själf bestämma däröfver. Intet vidare hördes af honom; men herrarna i Wien fingo i sinom tid underrättelse från Tyskland att den skriftställare, som Spitteler föreslagit, hade fått sig tillsänd 1,000 kr. af en obekant gifvare.

Cécile Gohl.

De gamla.

*De följde hvarandra i lif och död,
i både glädje och sorg,
och kärleken var så i lust som nöd
deras lyckas befästade borg.*

*De följde hvarandra från ungdomens dar
med aldrig sviktande tro,
när vägen stundom bland törnen bar
gaf kärleken tröst och ro.*

*När de hunnit till ålderns middagshöjd,
då stod där en krets kring dem
af barn, som delade sorg och fröjd
i älskadt fädernehem.*

*De följde hvarandra så lång en tid,
då vintern strödde sin snö,
och hon var tålig och stilla och blid,
men hon längtade efter att dö.*

*Och han var en gråhårig veteran,
en krigsman, det märktes väl,
det märktes också att han var van
från fordom att föra befäl.*

*Om de gångna tiderna talte han än
rätt gärna, när någon bad,
och i ögonen tändes blixtar igen,
då han täljde minnenas rad.*

*Men när det blef kväll och skymning föll på,
när hon vaknat upp ur sin blund,
de lutade samman hufvuden grå,
det var en förtrolig stund.*

*Tyvärr de kunde ej hviska mer,
hon höjde stämman till svar.
För att höra måste han luta sig ner,
förtrolig dock stunden var.*

*När sist han blef på sin dödsbädd lagd
till människans svåraste strid,
då talte han ej om förgången bragd,
då var han tålig och blid.*

*Han hunnit sex och nittio år,
men kraft fanns där kvar ändå.
»Det är godt», han sade, när striden var svår,
»att Gud ej har glömt oss två».*

*Från fönstren i rummet man kyrkan såg.
När han ej kunde röra sig mer,
han ville bli vänd dit där hustrun låg,
eller »dit där man kyrkan ser».*

*Han dog och hon ligger i samma graf.
De följdes på lifvets stråt,
och samma torfva dem hvila gaf,
ej döden skilde dem åt.*

Maria Durling.

Kvinliga andelsföreningen »Svenska hem».

Länge förberedt och i de minsta detaljer planlagdt står nu det företag, som är känt under namnet »Kvinliga andelsföreningen Svenska hem» färdigt att slå upp sina portar, d. v. s. det har öppnat egen försäljningslokal med tillämpning af det kooperativa systemets principer.

Det skulle väl tyckas att de idéer, på hvilka kooperations-systemet är fotadt, äro af en så sund och samhällsnyttig art, att de i denna sammanslutningens tid icke behöfde försvaras eller vidare utläggas. Emellertid har det visat sig, att startandet af ett kooperativt företag alltid stött emot svårigheter och motstånd, särskildt från den part, som sett saken endast ur konkurrenssynpunkt, med andra ord från handelskårens sida. Så har det äfven gått med den nya kvinliga andelsföreningen. Ett systematiskt bojkottningskrig har igångsatts af hufvudstadens specerihandlande, gående ut på att tvinga grossisterna att icke inlåta sig i affärer med kvinnornas förening, hvilket haft till följd, att densamma måst vända sig till utländska firmor för erhållande af en del varor. Trots motstånd och bojkottning har likväl förberedelserna för företagets igångsättande fortgått med oförminskad ifver och, som sagdt, den nya andelsaffären står nu fix och färdig att emottaga kunderna — hvilket med andra ord vill säga föreningsmedlemmarna i »Svenska hem».

Den här berörda konflikten med Stockholms handelskår har naturligtvis framkallat en hel mängd uttalanden i den dagliga pressen. Med anledning af ett af dessa klargör »Interimstyrelsen» i en insändare till en af våra morgontidningar så väl föreningens ställning till bojkottningshistorien som de hufvudprinciper, från hvilka densamma utgått i fråga om sitt företag.

»Vår mening är», heter det i detta meddelande, »att *indirekt* nedbringa prisen genom att till gängse noteringar tillhandahålla medlemmarna goda och oförfalskade varor och att, där så ske kan, undvika mellanhandssystemet. Eventuella vinsten tillfaller medlemmarne och fördelas enligt stadgarna på följande sätt:

Af uppkommande nettovinst skola, sedan ränta å medlemmarnas andelar afräknats, minst 10 proc. afsättas till reservfond och 5 proc. till en fond för ett »Kvinnornas hus» i Stockholm. Uppgår reservfonden till 20 proc. af inbetalade andelsbeloppet, kan afsättning till reservfond minskas eller underlåtas. Återstoden af vinsten fördelas på medlemmarna i förhållande till beloppet af deras uppköp under den förflutna räkenskapsperioden».

Vidare heter det: »Den förföljelse som 'Svenska hem' blifvit föremål för från Stockholms specerihandlare, har varit synnerligen häftig och kan knappast anses lojal, då det väl bör vara svenska medborgares rätt att *sammansluta sig för att göra gemen-*

samma inköp, det enda, som här är afsikten, hvilket ju också tydligen framgår däraf, att föreningens butik ej står öppen för andra än föreningsmedlemmar. — Kvinnorna ha trott sig med detta företag tjäna sig själfva, sina hem och sitt land genom att inom de af lagen utstakade gränserna söka nedbringa lefnadskostnaderna.

Det finnes så många hem, äfven bland den s. k. medelklassen, där med våra dagars stegrade lefnadskostnader, det blifvit nödvändigt att se sig om efter möjligheter att minska dessa, om ej existenssvårigheterna skola blifva alltför tryckande. En sådan möjlighet är förkortandet af vägen mellan konsument och producent, och det är dit 'Svenska hem' syftar!»

* * *

Några fakta rörande andelsföreningens uppkomst och utveckling till nuvarande stund må här meddelas.

Själftva driffjädern i företaget är föreståndarinnan för Stockholms Nya samskola fröken Anna Whitlock. Varmt intresserad för den sociala rörelsens olika faser, hade fröken W. sommaren 1904 i England bl. a. studerat dess stora kooperativa föreningar. Full af entusiasm för den idé, som genom dessa fått ett så stort uttryck, började hon vid hemkomsten söka intressera hufvudstadens kvinnor för en kooperativ konsumtionsförening i Stockholm. Den 15 nov. förlidet år höll fröken W. det första förberedande mötet för saken inför ett tjugotal kvinnor, där hon utvecklade sina erfarenheter från England och de många synpunkter som talade för önskvärdheten af att stockholmska kvinnor satte sig i spetsen för ett andelsföretag efter engelskt mönster. Här vore om något ett naturligt område för kvinnan, ett fält, där hon skulle få utveckla något af den gamla svenska husmodersdugligheten, som i forna tider skattades så högt.

Förslagsställarinnans varma entusiasm för och tro på kooperationsidéns stora sociala betydelse förfelade icke att elda andra liktänkande kvinnor för saken. En förberedande komité tillsattes, upprepade möten sammankallades, anteckningslistor trycktes och omhändertogs af intresserade, föredrag höllas inom olika kvinnoföreningar (bland andra på ett af Fredrika-Bremer-Förbundets samskväm den 15 febr. öfver ämnet »Kooperationen och kvinnorna»¹⁾, allt med så god framgång, att på ett stort möte den 5 april i Runans stora sal »Kvinnornas andelsförening Svenska hem» konstituerades²⁾. Redan då kunde den förberedande styrelsen tillkännage att företaget var väl tryggt. I detta föreningens tidiga skede hade 391 medlemmar tecknat sig för sammanlagdt 20,940 kr.

Hufvudmomenten i de på mötet antagna stadgarna, äro de för hela kooperationsrörelsen gemensamma: kontant betalning, för-

¹⁾ Se Dagny häft. 4, årg. 1905.

²⁾ Se Dagny häft. 7, årg. 1905.

säljning efter gällande dagspris, öfverskottets utdelning i öfverensstämmelse med inköpssummans storlek, medlemmarnes lika rösträtt utan afseende på storleken af deras andelar i företaget, strängt utöfvad kontroll. Ur stadgarna framgår vidare att inskrifningsafgiften är *en* krona, och att hvarje medlem förbinder sig att insätta minst *en* andel, till ett värde af 20 kr., hvilka erläggas med minst två kr. i månaden. Räkenskapsafslutning och revision äga rum två gånger om året. Ordinarie sammanträden desslikes. Högsta antal andelar, en föreningsmedlem får äga är 150, motsvarande en summa af 3,000 kr., på det att affären ej må falla i händerna på kapitaliststräfvanden.

Den på ifrågavarande möte tillsatta interimstyrelsen har sedan dess ej låtit gräset gro under fötterna på sig, som man säger, på ett möte den 30 okt. kunde densamma nedlägga sitt mandat samtidigt med tillkännagifvandet att affären — trots bojkottning och däraf åsamkade svårigheter och uppskof — var klappad och klar. Den 8 nov. öppnade »Andelsföreningen Svenska hem» sin första försäljningslokal. När detta går i press är således affären i full gång och startad under de bästa auspicious.

Af den på mötet lämnade redogörelsen för af interimstyrelsen vidtagna mått och steg framgick bland annat, att föreningen den 20 maj inregistrerats, att det till datum tecknade kapitalet utgjorde 25,820 kr., fördeladt på 1,291 andelar och 508 medlemmar. Föreningens försäljningslokal är förlagd till Jakobsbergsgatan 6 och består af tvänne butiker. I den större tillhandahålles allt, som hör till en välordnad speceriaffär, i den mindre säljes viktualier. Till affärens föreståndarinna har antagits fru Anna Nyberg, f. Lärka, hvilken jämte två fast anställda kvinnliga biträden och nödig betjäning kommer att handhafva de löpande göromålen. I den på mötet valda styrelsen ingick den förutvarande interimstyrelsen och har den nu följande sammansättning: Fru E. Boheman, ordf., fröken A. Whitlock, vice ordf., fröken I. Almén, kassaförvaltare, fröken A. B. Bergstrand, sekreterare; samt fruarna E. Andelius, A. Glasell-Andersson och M. Wessel med fru A. v. Zweigbergk och fröken K. Hesselgren till suppleanter. Revisorer blefvo fru Th Thomasson, frökn. Signe Bergman och Selma Henriksson med frökn. Helen Petré och Sigrid Åbergsson till suppleanter.

* * *

Kooperationsrörelsen är en af den moderna tidens mest karaktäristiska drag. Och likväl är tanken som ligger till grund för det vidt utgrenade nätverk af andelsföreningar, som numera täcker en så stor del af den europeiska kontinenten, icke någon nutidens uppfinning. Tvärtom, det är en urgammal tanke, och här må direkt anföras ett uttalande af en af den kooperativa

rörelsens främsta auktoriteter, schweizaren dr Hans Müller,¹⁾ en tanke, »som lefver och visar sig i tusen olika former och skiftningar. Öfverallt där människorna samla sig att med förenade krafter nå ett mål blir föreningsidén lefvande och verkar med och hos dem». Och efter att värtaligt och öfvertygande ha utvecklats andelsrörelsens såväl praktiska som teoretiska sidor, slutar dr Müller med att i följande ord framhålla dess moraliska betydelse:

»I det andelsföreningarna ställa sina medlemmar inför uppgiften att själfva förestå ledningen af företaget, kräva de samtidigt allmänbildning, trofasthet, karaktärsstyrka och utvecklar kunskap och insikt i många förhållanden. Med andra ord: 'den befördrar en sedlig och intelligent utveckling hos sina medlemmar'. Dessa ha således den oskattbara fördelen, att, jämte det de verka för en omdaning af de ekonomiska och sociala förhållandena, äfven kunna utöfva inflytande på karaktären, så att de skapa socialt tänkande och sedligt starka människor. Samlagsarbetet framalstrar tappra män, kamrater, vänner, varma hjärtan och modiga öppna själar, i korthet sagdt: Folk, som vår tid har bruk för! Folk, som är i stånd att bjuda den brutala egoismen spetsen och att alla som en man förverkliga principen: att endast frihet, rättfärdighet och fred kan skänka människan lyckan. Det är samma princip: *den mänskliga solidaritetskänslan*, som gifvit det schweiziska folket sin vackra prägel af att stå: 'en för alla och alla för en!'»

Hvarje praktiskt utslag af kooperationsidén är ju ett förverkligande af ofvanstående i så högstämde ord uttryckta tanke. I kraft af denna sunda allmängiltiga princip bär hvarje företag, startadt i den rätta andan, i sig fröet till framgång. Att »Kvinnornas andelsförening Svenska hem» alltså har alla förutsättningar att gå en lycklig framtid till mötes, kan icke betviflas.

Litteratur.

Den heliga Birgitta af *Lydia Wahlström*. (Heimdals folkskrifter. N:o 86.)

Få af medeltidens stora personligheter förena i lika hög grad som Birgitta det för deras egen tid typiska med det för alla tider intresseväckande. Asketiskt själfplågeri, religiös fanatism, intole-

¹⁾ Vi hänvisa till den i dansk fri öfversättning föreliggande förträffliga lilla skriften: »Brugsforeningernes oprindelse, grundsetninger og nytte» af Dr Hans Müller.

rans — alla dessa medeltidsdrag och flera ännu möta oss såväl i hennes uppenbarelser som i samtidas berättelser om henne, men starkast blir dock intrycket af en mäktig stort anlagd personlighet, som förenar härskarvilja, starka känslor och glödande poetisk fantasi. Då härtill kommer det dunkel, som ännu hvilar öfver flera detaljer af hennes lif och utveckling, är det lätt förklarligt att den heliga Birgitta och hennes verk alltjämt såväl inom som utom Sverige göres till föremål för ifrig forskning.

På resultaten af denna forskning, hvars främsta namn hos oss för närvarande är professor Schücks, har Lydia Wahlström byggt sin framställning af det svenska helgonet. Den gifver i stora drag konturerna af hennes lefnadsförhållanden, såvidt man hittills lyckats komma till klarhet öfver dem; frestelsen att såsom t. ex. Hammerich gjort, ställa dessa med fantasiens tillhjälp i förskönadt ljus, har författarinnan alldeles undgått. Dock hade kanske, i förbigående sagdt, i ett och annat fall än större varsamhet i fråga om biografiska data varit af nöden; det i skriften omtalade sammanhanget mellan Birgittas släkt och Brahesläkten förnekas sålunda af våra dagars genealoger, och Birgittas hofmästarinnebefattning hos drottning Blanche torde ej heller vara något oomtvistadt faktum.

Detta är emellertid bagateller. Doktor Wahlströms skildring har icke blott det biografiska intresset, utan ger äfven inom den trånga ramen en kulturbild från medeltidens Sverige. Hon har nämligen på ett lyckligt sätt belyst olika faser af Birgittas lif, t. ex. hennes förhållande till mannen, hennes beröring med hofvet och hennes politiska uppfattning genom utdrag ur hennes uppenbarelser, denna fyndgrufva för kännedomen om de förhållanden, i hvilka hon rörde sig. Doktor Wahlström visar oss det af politiska stormar upprörda Sverige såväl som det af påfven öfvergifna, förfallna Rom, sådant det speglar sig i sierskans egnå målände ord och bilder.

Tyngdpunkten i doktor Wahlströms framställning ligger emellertid ej i teckningen af den heliga Birgittas yttre öden och omgifning, utan är flyttad till sjäslifvets område — naturligt nog, då det gäller en stor religiös personlighet. Särskildt uppehåller sig förf. vid Birgittas »omvändelse» efter mannens död och ger oss en fin psykologisk analys af hvad den för henne innebar, hur denna hvälfning i hennes inre lif gaf hennes viljekraft »ett nytt och mäktigare aflopp», hennes kärlek endast ett nytt föremål, en himmelsk brudgum i stället för den jordiske.

Huru Birgittas fantasi vaknar, huru hennes nya själsriktning, under ett lif som ej längre upptages af praktiska bestyr, utan ägnas hufvudsakligen åt religiös kontemplation, tager sig uttryck i hennes uppenbarelser, är också sant och väl framställdt. Men på samma gång betonar förf. efter professor Schück den genomgripande betydelse som Birgittas teologiskt skolade vänner, särskildt magister Mathias och biskop Alfons, haft för hennes uppenbarelser.

Blott hvad de pröfvat och gillat, framlades sedermera inför kyrkan, och en jämförelse med de egenhändiga utkast af Birgitta, som finnas i behåll, visar i hvilken omredigerad form de tryckta revelationerna bevarat hennes ord.

Doktor Wahlström avslutar sin Birgitta-biografi med några karaktäristiska utdrag ur uppenbarelserna. Särskildt ger den af henne anförda bönen en god föreställning om Birgittas lika kraftiga som poetiska, på målande och originella bilder rika stil och af det medeltida riddarväsendet präglade åskådning.

S—d.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets bokkomité. En förändring i bokkomiténs plan vid granskning af den till julen utkommande ungdoms- och barnlitteraturen kommer att i år vidtagas. I stället för en sammanhängande revy skola nämligen recensionerna af de nya böckerna efter hand inflyta i Dagny, hvarigenom den bokköpande allmänheten erbjudes tillfälle att snabbare än tillförene begagna sig af den därigenom lämnade vägledningen.

*

En hemställan till Kungl. Järnvägsstyrelsen har aflåtits af F. B. F. med innehåll, att äfven när zontariffen träder i kraft, nedsättning i biljettpris måtte beviljas de vid Förbundets sjuksköterskebyrå inskrifna sjuksköterskorna, hvilkas antal f. n. uppgår till 187. Som motiv för sin begäran framhåller Förbundet sjuksköterskornas stora nytta för samhället och vikten af att en riklig tillgång på goda, fullt utbildade sköterskor finnes. Sjuksköterskekallets slitande och i allmänhet lågt afönade arbete gör det dessutom till en behjärtansvärd humanitetsåtgärd att för dess utförelse underlätta tillfällena till rekreation och hvila.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets förbunds-kretsar. Trenne sådana ha nu organiserats och börjat sin verksamhet. Den första förbunds-kretsen bildades i *Nora* den 3 juni.

Följde därpå *Motala* och *Motala verkstads* förbunds-krets, bildad den 6 juni, då stadgar antogos och till styrelse utsågos: fru Bertha Ulander, ordf.; fröken Elise Larsson, vice ordf.; fröken Klara Fransén, sekreterare samt fröken Gertrud Flodman och fru Eva Wijckmark.

Helsingborgs förbunds-krets bildades i samband med ett besök af fröken Adelborg i nämnda stad i oktober och konstituerades omedelbart därefter, hvarvid stadgar, i enlighet med det af Förbundsstyrelsen upp-

gjorda stadgeföreläset antogos. Kretsens styrelse utgöres af: pastor K. Sandegård, ordf.; fröken Ruth Grönvall, vice ordf., sekreterare och kassaförvaltare; samt af fruarna Fanny von Matern och Sigrid Hägglöf och fröken Gustafva Holst.

*

Fröken Gertrud Adelborg har på inbjudan af olika kretsar under hösten företagit en föreläsningsresa till följande sydsvenska platser: Engelholm, Malmö, Lund, Helsingborg, Eslöf och Halmstad, hvarvid föredrag hållits öfver Fredrika-Bremer-Förbundet och »Kvinnans uppgift i hem och samhälle». Öfver sistnämnda ämne har fröken A. sedermera talat i Kärrgrufvan — Resan till Skåne var närmast föranledd af en inbjudan från Malmö, att vid Malmö damsällskaps samkväm den 14 oktober hålla ett föredrag om Fredrika-Bremer-Förbundet och dess verksamhet. Till samkvämet hade samtidigt inbjudits representanter från den köpenhamnska systerföreningen »Cirkeln», hvilka man önskat erbjuda tillfälle att få en inblick i den nutida svenska kvinnorörelsens ställning.

Fröken A. har vid sina besök på de platser, som äga högre kvinliga läroverk, till dessa öfverlämnat den medalj, som präglats öfver fru Sofie Adlersparre, med anledning af tioårsdagen af hennes bortgång.

*

Från skilda håll.

I samskolefrågan,

hvilken i så hög grad berör de kvinliga intressena, föreligger följande, särskildt för de senare viktiga förslag, framlagdt af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk i »riksdagspetitan» för de allmänna läroverken för år 1907. Det lyder:

»Hvad statssamskolorna angår, hafva 14 af de 18 allmänna läroverk och pedagogier, som blifvit förklarade för sådana från höstterminen 1905 börjat sin ombildning. Öfverstyrelsen har för denna upprättat en särskild plan, hvarvid den principen följts, att en ny samskoleklass inrättas för hvarje år och att samtidigt lärarepersonalen årligen ökas med en ny ordinarie lärare eller lärarinna.

Det är emellertid önskligt — framhåller öfverstyrelsen — att nämnda 14 läroanstalter icke vidare kvarhållas på gammal stat med tillfällig löneförbättring för lärarepersonalen. Öfverstyrelsen föreslår därför, att åtgärder måtte vidtagas för att i stället för de hittills på gammal stat kvarstående ordinarie rektors-, adjunks- och öfverlärareplatserna vid ifrågavarande samskolor måtte från och med år 1907 å ny ordinarie stat upptagas ett motsvarande antal platser. Därvid bör reservationsanslaget ökas med ett belopp af 102,250 kr., medan det extra anslaget för tillfällig löneförbättring kan minskas med 63,575 kr.

Vidare är af nöden, att den ordinarie lärarepersonalen vid samskolorna för år 1907 ökas med en ämneslärarinna för hvar och en af statssamskolorna eller tillsammans 14 ämneslärarinnebefattningar, äfvensom med 7 i normalstaten för samskolorna beräknade adjunktstjänster. Af dessa erfordras en vid hvardera af samskolorna i Falköping, Köping, Vimmerby, Åmål och Örnköldsvik. För samskolan i Köping är ytterlikare en adjunktstjänst erforderlig samt för Södertelje samskola en. Dessutom måste vid samskolans öfvergång till ordinarie stat rektorstjänst vid treklassigt läroverk samt tvåklassig pedagogi, som därvid ombildas till sexklassig samskola kungöras ledig att på förordnande tillsättas. Reservationsanslaget till de allmänna läroverken skulle vid bifall till detta förslag höjas med 125,000 kr.

Öfverstyrelsen anser, att de två nya lektors- och 25 adjunktstjänsterna böra tillsättas från början af år 1907, hvaremot de 7 adjunktstjänster och 14 lärarinnebefattningar, som äro afsedda för samskolans behof icke kunna tagas i anspråk förr än höstterminen 1907.

*

Från Danmarks kvinnorörelse.

Under rubriken »Från riksdagen» innehåller »Kvinden og Samfundet» en del notiser af kvinnoaksintresse. Bland dessa kan räknas ett uttalande af inrikesministern under debatten i *Folketinget* om »förslag till finansdepartementets budget för åren 1906—1907» och den däri förekommande frågan rörande statsbidragen till fattigförsörjningskassor. Detta uttalande gick ut på, att en sådan ändring af det hittills rådande systemet vid dessa kassors förvaltning skulle föreläggas riksdagen, att »äfven kvinnor skulle vara valberättigade inom densamma».

Inom *Landstinget* föreligga äfven för kvinnan viktiga lagförslag till behandling; de röra den nya kommunallagen. I likhet med hvad som redan 1903 varit före inför *Folketinget*, har det nu väckts förslag att den nya lagen om rösträtt inom kommunalförvaltningens olika grenar skulle gälla för kvinnor under samma betingelser som för män, d. v. s. efter den allmänna rösträttens principer. Den 13 okt. förelåg förslaget om allmän kommunal rösträtt till behandling, men afgörandet har ännu en gång blifvit fördröjdt, i det frågan hänskjutits till ett s. k. landstingsutskott. »Det är dock att hoppas», tillägger tidningen, »att denna fråga, när den kommer inför valtribunerna, skall komma att afgöra många val till förmån för den allmänna rösträtten.»

En skrifvelse till riksdagen har i dessa dagar öfverlämnats till kultusministern af »Dansk kvindesamfund» och »Dansk kvindeforenings Valgretsforbund». Dess innebörd är att i »lagen berörande folkskolan», ordet *änkor* skall utbytas mot *mödrar*. Skrifvelsen är föranledd däraf, att från åtskilliga ställen i landet, där gifta kvinnor invalts i skolstyrelserna, prästerskapet protesterat mot dessa val såsom varande olagliga, hvilket gör ett förtydligande väl behöfligt.

Om kvinnans insats i Danmarks modernäring, jordbruket, får man en god föreställning af den likaledes i *Kvinden og Samfundet* meddelade

notisen, att det f. n. finnas ej mindre än 11,500 änkor, som idka själfständigt landbruk. Ganska befogad synes med dessa fakta för ögonen det i tidskriften förekommande klagomålet, att de medel, som af danska staten beviljas för utbildning i landbruk, företrädesvis tillfalla de mindre bemeddade landbrukarnes *söner*, icke deras *döttrar*. Som ett glädjande undantagsfall nämnes dock ett enskildt legat, anslaget till uppmuntran af håg för olika grenar af landbruk, och som kan sökas af såväl kvinnor som män.

Till de sociala frågor, som här äro uppräknade såsom stående på dagordningen i vårt danska grannland, kan äfven läggas ett par af vetenskapligt och litterärt intresse. Så meddelas oss, att det Hydrografiska Laboratoriet i Köpenhamn, som ledes af flera kända vetenskapsmän, har anställt en kvinna, fröken Pauline Hedegaard, som assistent. — Vidare att den äfven hos oss väl bekanta författarinnan, fru Emma Gad, erhållit förtjänstmedaljen i guld.

*

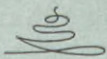
»Höra Norges kvinnor till norska folket?» är den fråga, som f. n. ifrigt sysselsätter den norska kvinnovärlden och dess främsta målsman inom pressen, Nylände. Liksom under de historiska dagarna 7 juni och 13 augusti, då de norska kvinnorna genom deputationer och massadresser visade sin sympati för regerings- och folkbeslut, ha de äfven nu, då landet stått inför en ny folkomröstning och kungaval, genom en adress till stortinget protesterat emot kvinnornas lämnande ur räkningen. Adressen har följande lydelse:

»Landskvindestemmeretsforeningen tillader sig herved at stille en indtrængende anmodning om at *Norges* kvinder maa regnes med i de stemmerettigedes tal, hvis folkeafstemning besluttes angaaende Norges fremtidige statsform».

Nylände tycks visserligen inse, att kvinnorna ej ha något egentligt resultat att vänta af sin protest, men tillägger tidskriften: »Man bör icke tröttna på att påminna vederbörande om, att kvinnornas rätta plats är bland de väljande och att man med orätt begagnar sig af ordet *folkomröstning*, så länge ena hälften af folket icke är med.»

* ————— *

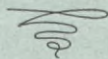
A.-B. Gustaf Holmbloms
Kappaffär

**Största
Specialhus
i
Norden**

I billiga prislägen
stort sortiment

Norrmalmstorg,
Stockholm.

Anmälan.

Dagny utkommer 1905 med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj, och detta i sin egenkap af »antiseptiskt munvatten» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,
H. M:t Konungens hofleverantör
Stockholm.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 83.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.